

Criticar no és ofendre

- El poder judicial hauria d'aprendre a suportar les crítiques amb la mateixa actitud que exigeix a altres

JOSÉ MARÍA MENA

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 18.04.10

El 13 d'abril es va celebrar a la Universitat Complutense de Madrid un acte multitudinari de suport al magistrat jutge Baltasar Garzón, davant la seva previsible suspensió imminent de funcions, derivada dels reprovables processos que s'han obert contra ell. Els oradors van exercir severament el seu dret a la crítica del que reprovaven. Al Partit Popular això li permet fingir un estudiat escàndol, com si trenqués la seva concepció de la democràcia, reverencial i acrítica, excepte quan l'incomoda. Al corporativisme judicial, a més d'això, el que més li cou és el que va dir Carlos Jiménez Villarejo, pel que diuen que va dir, i perquè ho digués ell.

Però una cosa és el que diuen que va dir, i una altra el que realment va dir. Alguns mitjans de comunicació, uns amb malevolència i altres limitats per exigències de temps o espai disponible, han donat una informació esbiaixada o limitada, en tot cas insuficient, i en aquest sentit inveraç. És recomanable, en nom de la serenitat desitjable, atènyer-se a la realitat estricta, però completa. Per aquest motiu recordarem el que es va dir a la Complutense i ho confrontarem amb els criteris que, en relació amb la llibertat d'expressió, han sentenciat el Tribunal Suprem i el Tribunal Constitucional. Amb les seves pròpies paraules, aquests criteris es podrien resumir així:

1. En l'exercici del dret a la llibertat d'expressió la Constitució no veda l'ús d'expressions feridores, molestes o desagradables. N'estan excloses les obertament vexatòries que, al marge de la seva veracitat o inveracitat, siguin ofensives i resultin impertinents per expressar les opinions de què es tracti. (Per tant, podem concloure, si les paraules feridores són imprescindibles per a l'expressió que es desitja exposar lliurement, que tals paraules són lícites encara que ofenguin).

2. Els límits permissibles a la crítica són més amplis si aquesta es refereix a persones que, per dedicar-se a activitats públiques, estan exposades a un control més rigorós de les seves activitats. En un sistema inspirat en valors democràtics la subjecció a aquesta crítica és inseparable de tot càrrec de rellevància pública. (Per tant, podem concloure que el Tribunal Suprem i el Consell General del Poder Judicial haurien de suportar, impertorbables, les crítiques ciutadanes).

3. La llibertat d'expressió s'amplia de manera sensible quan versa sobre institucions, donat que aquestes no gaudeixen d'aquest atribut exclusiu de la persona que és l'honor. (Per tant, podem concloure que si l'expressió feridora no es refereix a la vida privada de la persona, sinó a la seva actuació oficial, pública, està emparada per la llibertat d'expressió).

4. No es pot definir el que és obertament ofensiu al marge per complet de les circumstàncies i del context en què es desenvolupa la conducta expressiva. (Per tant, podem concloure que el que s'hagi dit en el marc d'un acte públic, multitudinari, en una universitat, s'haurà de valorar a la llum del context divulgatiu i crític propi d'aquest marc.)

Vegem ara el que es va dir a la Complutense.

Es va dir que fins al 1976 els tribunals van ser còmplices de les tortures, ja que mai es van atrevir a obrir causa penal per aquells delictes. No es va dir res incert. I jo diré més. Quan Carlos Jiménez Villarejo va iniciar actuacions per perseguir unes tortures policials a Barcelona, va resultar expedientat, sancionat i traslladat forçosament lluny d'aquesta ciutat.

Es va dir que els òrgans judicials que han incoat causa penal contra Garzón s'han constituït objectivament en instruments del feixisme. La frase és realment feridora. Però ni és, objectivament, inveraç, ni és prescindible, per al concepte que es desitjava exposar.

És un fet objectiu que, en contra del criteri de la fiscalia, que està absent en aquestes acusacions, el magistrat instructor és l'única via o instrument processal de què se serveixen els acusadors, que són els representants de Mans Netess i Falange Española, l'adjectivació dels quals com a feixistes no és forassenyada. Això equival a constituir-se, objectivament, en instrument d'aquesta gent.

Es va dir també que amb els reprovables processos s'està criminalitzant la independència judicial, en contra de la fiscalia, perquè es persegueix penalment una determinada interpretació de les lleis, que permetia investigar crims i descobrir enterraments il·legals, criminals.

Era una interpretació legal compatible amb el dret internacional, vàlida per a altres magistrats de la mateixa categoria i rang i per a altres juristes. Havia estat consentida pel Tribunal Suprem quan es va utilitzar contra dictadors llatinoamericans. Aquesta afirmació precisa de

criminalització de la independència judicial és, possiblement, la més greu de totes, encara que no sembli la més feridora.

El poder judicial hauria d'aprendre a suportar les crítiques, amb la mateixa actitud democràtica que exigeix a les altres institucions del poder executiu, i del poder legislatiu, i hauria de baixar de pedestals distanciadors i apartar-se de mals companys de viatge, experts a fingir escàndols interessats.